

Minner fra fjern tid i dalen

-av Odd Bjørklund-

Tankene går tilbake i tiden. Hvor har det blitt av årene fra dengang man var liten og gikk på skolen? Alt ligger i erindringen med skolebøkene, lesing, skriving og pugging. Selv om noe var sludret på forhånd av tall og bokstaver før første skoledag.

Skolestua bestod av klasserommet, et kammers og gang. Det var 14 elever med to klasser. Første klasse fra 7-10 år, og 2dre klasse fra 10-14 år med fjorten dagers opphold for hver klasse.

Det første skolehus ble bygd oppe i Storskogen (som det heter den gang) i 1898. Før den tid var det gårdene som var benyttet til skolestuer i den tid.

Andreas B Olsen fra Velfjord ble i 1866 tilsatt som lærer, og fra 1870 ble han kirkesanger. Han var lærer for Bjørkeng skolekrets til han døde i 1910. Etter han kom Daniel Ivar Lie fra Ulstein på Sunnmøre. Han var lærer og kirkesanger fra 1910 - 1927. Så han kom Asmund Forseth fra Bardu som ble lærer og kirkesanger fra 1927 til 1950 da han døde. Deretter kom Oddmund og Margaret Myrvoll. De var lærere til de senere år.

Øvergård skole ble bygd i 1901. Rostadal i 1906. Nergård og Dividal i 1909. Anders og Marit Elvevold var lærere ved Øvergård skole fra 1895-1939. Ingebjørg Lund var først lærer i Lenvik etter kom hun til Dividal og Rostadal og var lærer der. Nu er disse fem kretsene slått sammen til Bjørkeng skole.

I gamle dager lå gårdene spredt og lang vei til skolestua ble det. For noen både 2 og 3 km. hver vei. Ofte hardt å komme seg frem i uvær, storm og stivfrost. Det var vanskelig å hyre seg mår stormen raste. Stivfrosken kunne variere fra 30-40 minusgrader på skolevegen. Om vintrene var det å ta skiene fatt. Man var heldigvis «født med ski på bena» som det heter. Det var jo så lettvindt å stikke komog-nebben inn i «veitåvia». Den var fletta av vier som var vår eneste skibinding i den tid. Den hang bra på over fotrista både i langrenn og hoppbakken. Men langt om lenge fikk man råd å kjøpe seg bindinger med strammere. Det var en voldsom oppfinnelse da Kandahar og rottefella kom. Så slik var det den gang når man måtte ut i allslags vær for å komme seg til skolen. Det var å komme seg inn på hesteveien eller skiløyper. Om vintrene var det hestene som ble forspennt treplogen. Bilene og veiene kom først ut i 30 årene til bygda. Men til skolen kom man seg uanset vær og føre, det var en selvfølge.

Skolehusovnen stod alltid blodrød av vedfyring. Det var av disse høye runde gamle vedovnene som slukte vedfange i et jafs. Vi var vant med å holde oss presis til timene. Kom i god tid til klassen flere min. før læreren som begynte timen kl. 9.

Vi fikk ingen advarsler fra kateteret. Det trengtes ikke, det var en selvfølge at det skulle være stille i timene. Var det en tendens til uroligheter, så «stirret» bare læreren, og dermed var det gnotte stille med «en gang». Det var en gjensidig forståelse og mobbing var det svært lite av mellom elevene. Var det noen som forsøkte seg - ble det straks avverget, så skamkråa var forlenget avleggs.

I hjemmene var oppdragelsen meget streng. Var det udydigheter, så ble en skremt med at læreren skulle få vite det på skolen. Det var jo slik den tid - at var vi snille barn kom vi til himmels og fikk vinger, men var vi udydig og trollet

Bildet er fra 1930 i Agårdslia - så det er for ca.-53 år siden. Det var et av «Skjoldrennene» hvor 5 skolekretser konkurrerte om po-

kalen som måtte vinnes 3 ganger av samme krets. Det er vanskelig å kjenne alle igjen fra den fjerne tid, men foreste fra venstre: Arne

Vårtun, Jakop Furuly, Ola Ness, Bjarne Lund, Hans Olsen, Henry Øvergård, Sigmund Ness. Midt på bildet Hans Haug, Odd Bjørk-

lund, Emil Asp, de andre er det helt umulig å dra kjensel på. Men de som lever kjenner seg nok igjen.

han var håret over hele kroppen og hadde horn. Det var barneleardom i den tid.

I skumringen og kvelden ble det ofte fortalt skremthistorier. Ungene ble som regel vettaskremt av alt dette ufyselige de satt og hørte på, av alt dette kunne det bli et mareritt om natten i søvne. De voksne hadde nok ikke tenkt over hva følgene kunne bli, - men barnene i dag får sitte å se på video og de ræste voldsfilmer som tenkes kan. For mange blir det nervøsitet og mareritt, verre enn disse gamle skremthistorier vi dengang satt og hørte på.

Skoleårene glemmes ikke. De var en gledens dag om høsten den første dagen på skolen. Man gledet seg til å møte klassen og læreren. Lærer Forseth laget trivsel både i timene og friminuttene. Han hadde ungene med seg. I de korte friminuttene var han med å lærte oss med «stålta», videre med idrett som lengde og høyde. Om høsten og utover mot jul kunne det være krystallklar skøyteis ute på elva, der laget han til konkurranser med løp rundt «Holmen». Det var stokkskøyter vi brukte i den tid med remmer over rista og hælen, de var selvfølgelig hjemmesmidde.

Når sneen og vinteren kom var han

Et bilde fra et husstellkurs på Vardeheim for ca. 40 år siden med

frøken Johansen fra Tromsø som lærerinne. Omkring 20 av disse er

borte nu av bygdas kvinner. Et vemodig minne fra fjern tid.

med oss i hoppbakken ved skolehuset, der sto han ved hoppet og dømte oss i stilkarakterer, som var rene moroa. Hvert år var det hoppkonkurranser blandt de 5 skolekretser der oppe i dalen. Det ble oppsatt en pokal som ble kalt «Skjoldpokalen». Den måtte vinnes tre ganger av samme lag. Da ble den til odel og eie. Konkurransene foregikk i de mindre hoppbakkene nede ved Jutulstad. Dørumlia og Agårdslia. Skjærhaugbakken ble vel i største laget for disse gutterennene. Den gang var bakerekorden på 47 m. Dalen avlet fem skiløpere i mellomkrigsårene, både spesielt langrennsløper og kombinert løper. Skisporten var meget populær og det var en voldsom konkurranse. Mange gode løpere fra bygda gjorde seg bemerket ute i fylkene, og noen kom ned til landsrennet og Holmenkollen.

Hvert år ble det arr. et 25 manns lag fra kretsene i Målselvdalen i langrenn. Det var knagretider og dårlig økonomi, uten stønader til reise og opphold, det måtte løperne koste selv. Langveisfarende ble innlosjert på gårdene. Idrettslagene hadde jo ikke midler å rutte med og det var ikke noe muligheter med undervisning og trening. Det var trening nok

med tungarbeide og tømmer-skogen, eller på jaktturet innover fjellviddene. Bare veien til butikken var en treningstur i seg selv. Skiene var fremkomstmidlet i den tid. Det var en ivrig idrettslyst som preget så mange. De var utstyrt med krefter og viljestyrke som er utrolig. Hadde de hadt treningsmuligheter som idag så kunne dalen har avlet opp flere verdensmestere. Kombinertløperen Emil Kvanlid var uslælig i Holmenkollen med alle de første plassene og kongepokalene, men hans karriere ble avbrutt da krigen kom i 1940. Da ble hele idretts-Norge lagt øde.

Etter krigen kom Sverre Stenersen med sine bragder som også gjorde Målselvdalen kjendt utover den store skiinteresserte verden. Førkrigsårene var det mange gode løpere i dalen. Bare for å nevne noen som Karl Arøen, Ingebrigt-sen og Stenersen fra Møllerhaug. Det var vel 25 manns lagene som gjorde at det sluttet seg så mange løpere til hvert lag, det ble en suggesjon til disse langrennene. Og oppe i dalen lå ikke noe tilbake i skisporten den gang, for å nevne noen navn som kombinertløperen birger B Lund gjorde seg bemerket og vant i konkurranser ute i fylkene. Han var med i Holmen-

kollen i den tid. Ellers oppe i dalen var det storløpere i 15 og 50 kilometrene som toppet første-plassene. Kollin Indset, Hilmar Eidsvold, Trygve Vang, Birger Aspnes, det var så mange navn og mange storløpere i de førkrigs-årene, som ble brått avbrutt da krigen kom.

Men det var ikke bare skisport der oppe i dalen, det var mange kulturinteresser opp igjennom årene. For å nevne sløydkursene som fra førts av vår på gården i de gamle dager. På Øverby og Nedrum er det mange som har lært seg dette handfaget. I 20 og 30årene ble ungdomshusene oppbygd. Da gikk sløydkursene der om vinteren. I 1939 gikk et kurs på gamle Gimle i 9 måneder og i 1944 gikk et kurs på Vardeheim i 4 måneder. Ellers var det kurs tidt og ofte.

For bygdens kvinner var det om vinteren holdt kurs på flere mnd. i veving, sying og matkurs. Det var som regel stor deltagelse. De fikk lære seg noe mer enn å koke vassgraug og lapskaus eller å steke tynnkaker og flatbrød. Men de kunne nok noe mer enn det, det fikk man se ved kaffebordene når det kom besøk. Da var bordet som regel fullt av kaker og lefser. Men det var nok noe nytt å lære seg på disse husstellkursene i steke og kokekunstens verden. Matlagning hadde de med seg fra forfedrene. De visste hva de skulle sette frem på bordet i den tid som var kraftig og som satt fast i fimer, det var kraftig husmannskost.

Bygda har bestått av ungdomslag og skytterlag med stor interesse opp gjennom årene fra langt tilbake i tiden. Det første skytterlaget ble startet opp av løytnant Rosenquist i 1862 nede i Målselvdalen. Siden har denne sporten vokst seg oppover dalen med iver og interesse til dagsdato. Ungdomslag og foreninger av ymse slag har holdt seg i hevd fra langt tilbake. Det gikk på omgang på de større gårder før ungdomshusene ble oppbygd. Både skuespill og revyer ble oppført på sin primitive måte i de gamle tider også. Mannskor og blandakor ble startet opp i midten av 1800 tallet med Julius Øverby og lærer Olsen med sin sang og musikkøvelser som har gått i arv og fremdeles lever oppover dalen med Åse Nordmo Løvbergs sopranstemme som fremdeles klinger oppunder Mauken og Alappens tinder.